

Universiteit
Leiden

The Netherlands

Redactioneel. Het ontstaan van het graafschap Holland. Naar een multidisciplinaire benadering

Looijesteijn, H.; Muurling, S.; Petterson, A.; Ridder, T. de; Zee, A. van der

Citation

Looijesteijn, H., Muurling, S., Petterson, A., Ridder, T. de, & Zee, A. van der. (2018). Redactioneel. Het ontstaan van het graafschap Holland. Naar een multidisciplinaire benadering. *Holland. Historisch Tijdschrift*, 50(4), 196-197. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/80735>

Version: Publisher's Version

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/80735>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Redactioneel | Het ontstaan van het graafschap Holland. Naar een multidisciplinaire benadering

Historisch onderzoek van middeleeuws Holland vóór het jaar 1200 wordt sterk beperkt door de beschikbaarheid van bronnen. Traditioneel richtte het onderzoek zich op de paar oorkonden die uit die periode zijn overgeleverd, plus wat fragmenten uit (buitenlandse) kronieken en annalen. De belangstelling van historici ging daarbij lange tijd uitsluitend uit naar politieke geschiedenis. De weinige schriftelijke bronnen waarover zij beschikten, waren ook daarvoor nauwelijks toereikend. Toch konden historici op basis van deze bronnen wel uitspraken doen over de heersers van dat land: de graven van Holland, waardoor de geschiedschrijving van Holland tussen 1000 en 1200 grotendeels samen kwam te vallen met de historie van de grafelijke dynastie.

De laatste decennia is de aandacht voor de vroege geschiedenis van Holland enigszins in de marge terechtgekomen, omdat de belangstelling van historici verschoven is naar andere typen geschiedschrijving dan uitsluitend politieke en dynastieke geschiedenis. Maar er is een kentering gaande! Een multidisciplinaire bestudering van de vroege geschiedenis van Holland en het integreren van de onderzoeksresultaten van historische geografie, archeologie en schriftelijk bronnenonderzoek hebben al veel nieuwe kennis opgeleverd.

De herdenking dit jaar van de Slag bij Vlaardingen in 1018 heeft bovendien gewerkt als een katalysator voor hernieuwde belangstelling voor de genoemde periode, ook bij een breder publiek dan alleen specialisten. De provincie Zuid-Holland is in 2017 een beleidsprogramma gestart 'Het ontstaan van het graafschap Holland', waarvoor zij ook ruimhartig budget vrij-

maakte. Onderzoeksvorstellen vanuit diverse hoeken, waaronder met name archeologie, kunnen worden ingediend bij de provincie voor de provinciale onderzoeksagenda. Inmiddels zijn al diverse projecten gerealiseerd en staan nog vele op de rol, waaronder zelfs een of meer promotieplaatsen in samenwerking met NWO en de Universiteit Leiden. Emeritus hoogleraar middeleeuwse geschiedenis Dick de Boer vertelt daar verderop in dit nummer meer over.

De redactie van *Holland Historisch Tijdschrift* draagt in dit Vlaardingenjaar 1018-2018 ook haar steentje bij met een dubbeldik themanummer over het ontstaan van het graafschap Holland, juist vanuit die multidisciplinaire gedachte. De redactie is voor deze gelegenheid versterkt met Tim de Ridder, stadsarcheoloog van Vlaardingen.

U treft in dit nummer een mooie mix aan van zowel de historische en de archeologische als de historisch-geografische aanpak. Dick de Boer trapt het nummer af met een overzicht van de stand van zaken en licht op programmatistische wijze die nieuwe onderzoeks aanpak toe. Een belangrijk kenmerk van die nieuwe aanpak is dat niet langer een grafelijke dynastie maar het landschap van Holland zelf centraal staat. Historisch-geograaf Sjoerd Kluiving neemt u mee in die landschappelijke ontwikkeling van West-Nederland waaruit het graafschap Holland is voortgekomen.

Steeds opnieuw kijken naar de beschikbare schriftelijke bronnen en steeds nieuwe vragen proberen te bedenken, is een van de kenmerken van historisch onderzoek. Kees Nieuwenhuijsen richt zich op de allervroegste oorkonden uit de

Hollandse geschiedenis en behandelt enkele misverstanden die daarover in de loop van de tijd zijn ontstaan.

De archeologie komt in dit nummer volop aan bod, allereerst door een artikel van gastredacteur Tim de Ridder. Hij schetst de kansen die het archeologisch onderzoek biedt. Een aantal onderzoeken uit Vlaardingen kan daarbij tot voorbeeld dienen voor onderzoek elders in de Hollandse regio. Een mooie archeologische casestudy wordt vervolgens behandeld in het artikel van René Proos: de vondst bij Overschie van een opmerkelijke stoel uit de late 12de eeuw. Deze stoel werd cultuurhistorisch van dermate groot belang geacht dat hiervan, in opdracht van de provincie Zuid-Holland, een moderne reconstructie is gemaakt. Archeologie kan ons daadwerkelijk dichterbij de mensen van duizend jaar geleden brengen.

Een politieke entiteit als een graafschap veronderstelt kwesties als muntslag en archiefvorming. Peter Ilisch zet op een rijtje wat bekend is over de muntslag in Holland in de 11de eeuw, hoe die munten eruit hebben gezien en waar ze zijn aangetroffen. In haar artikel over de archieven behandelt Yvonne Bos-Rops de vroegste archiefvorming in het graafschap Holland. Van vaste archiefbewaarplaatsen was in die vroege periode nauwelijks sprake, maar waar bewaarde de graaf dan wel zijn belangrijke documenten?

Kerken en kloosters zijn van oudsher nauw verbonden met de wereldlijke macht. Hans Mol en Gillis de Langen gaan na hoe in noordelijk Holland het netwerk van parochies tot stand kwam. Het natuurlijke landschap blijkt daarbij ook een belangrijke rol te spelen. Ten slotte gaat Marco Mostert in op de Slag bij Vlaardingen in de ruimere context van het Duitse Rijk. De Duit-

se keizer had in 1018 te maken met een lastpost als graaf Dirk III aan de rand van zijn rijk. Hoe ging hij daarmee om en welke lastposten waren er nog meer?

In het Holland Bloc betreden we dit keer vooral het terrein van de publieksgeschiedenis waar Paul Knevel in zijn column nader op ingaat. In zowel de rubriek *Tijdingen* als het *Beeldessay* staat de Slag bij Vlaardingen centraal en dan met name de spectaculaire re-enactment die op 9 en 10 juni van dit jaar plaatsvond. Waarom doen mensen mee aan dit soort historische heropvoeringen en wat vertelt dat ons over hun beleving van geschiedenis? In het *Beeldessay* kijken we nog eens naar re-enactments en ook naar hoe veldslagen in Holland werden verbeeld. In de slotrubriek de *Uithoek* maken we een klein uitstapje naar het Nijmeegse Valkhof om te zien wat die plek met de Slag bij Vlaardingen te maken had.

Graaf Dirk III speelde een hoofdrol in de Slag bij Vlaardingen en zijn naam valt vele malen in dit nummer van Holland. Van hem is geen contemporaine afbeelding overgeleverd, maar kunstenaars hebben zich desondanks in de eeuwen die volgden, toegelegd op het maken van zijn portret. En ook al zijn dit allemaal fantasieportretten, ze beheersen wel de bestaande beeldvorming over graaf Dirk. Daarom vindt u door het nummer heen een tiental 'portretten' van graaf Dirk III, variërend van een 15de-eeuws wapenboek tot een 21ste-eeuwse putdeksel.

De redactie van *Holland Historisch Tijdschrift* bedankt de provincie Zuid-Holland en het Erfgoedhuis Zuid-Holland voor het mede mogelijk maken van dit dubbeldikke themanummer.

Henk Looijesteijn, Sanne Muurling, Anne Petterson, Tim de Ridder, Ad van der Zee